

Heññamlaryň hakykaty -3: «Isgender, Jemşit saldyran...»

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Heññamlaryň hakykaty -3: «Isgender, Jemşit saldyran...»

HEÑÑAMLARYŇ HAKYKATY

► "ISGENDER JEMŞIT SALDYRAN..."

"Awesta" kitabynda aýdylyşyna görä iki älem bar bolup, olar ýagtylyk hem ýamanlyk älemidir.

Ýagtylyk älemiň başynda baş Hudaý iň uly güýç Ahura Mazda durýar. Ol Beýik Ýaradyjy edilip görkezilýär. Ol özüne alty sany ruh ~ kömekçilerini ýaradýar. Bu ruh kömekçiler adama hersi bir tarapdan kömek edýär. Bellemeli tarapy bu döredilen ruh kömekçiler hem ruhy tarapdan hem anyk durmuş ýaşaýyş tarapdan adama kömek edýär diýlip "Awestada" ýazylypdyr.

"Awestasa" ýüzlerçe, hatda müňlerçe ruhlar bolup, olar howada doludyr.

Ahura Mazdanyň ogly Aşur otdur. Ol baş sany asman ody, adamyň tenindäki ýaşaýyş-ýylylygyň, agaçda gizlenen ot, ýalyn, ýyldyrym, asmandaky ýagtylyk görnüşde ýüze çykýar. Zaratuştra bolsa, Ahura Mazdanyň pygamberidir. Mundan başga-da, bu kitapda Anahit, Mitr(a) ýaly hudaýlar hakynda aýdylýar.

Ahura Mazda ýagşylyk hudaýy bolup, ol dünýädäki ýagşy zatlary döredýär. Onuň garşysyna ýamanlyk Angra Man(ýu) çykyş edip, ol älemdäki iň ýaman zatlary, arwahlary, jynlary, döwleri, erbet janly-jandarlary ýaradyp, ýere adamlara ýamanlyk etmek üçin iberýär.

Otparazçylyk dininiň baş kitaby "Awestada" aýdylyşyna görä, Ahura Mazda ýerdäki ýaşaýyşyň möhletini 12 müň ýyl diýip kesgitlänmiş. Ilkinji üç müň ýylda Ahura Mazda diňe ruhlaryň dünýäsini ýaradypdyr diýlip öwredilýär. Soňra Ahura Mazdanyň garşydaşy Angra Man peýda bolýar. Ýöne "Awestada" onuň

ekizdiginiñ hem ýatlanylup geçilýär. Ahura Mazda Angra Mana parahatçylyk teklipe edýär. Emma ol bu teklibi kabul etmeýär. Şol sebäpli hem, Ahura Mazda dokuz müň ýyllyk göreş yglan edýär.

Ilkinji üç müň ýylda Ahura Mazda ýer ýaşaýşyny ýaradypdyr. Ilki asmany, soňra suwy, ýeri, ösümlikleri we janly-jandarlary hem adamy gezekli-gezegine döredýär. Bu döwürde Angra Man ýagşylyga göreşde özüne kömek etjek ýaman ruhlary döredipdir. Üçünji müň ýyllykda Ahruma (Angra Man) özüniñ ýaradan ýaramaz güýçleri bilen Ahura Mazdanyñ ýagşylyk dünýäsine dökülýär. Onuñ iberen Ahy ýylany ilkinji ýaradylan adam Gaýomarty we onuñ wepaly hemrasy ýoldaşy öküzi öldürýär. Gaýomartyñ maşgalasyndan ýerdäki adamlar köpelipdir. Ýagtylyk güýçlerine birehim söweş arkaly ýamanlyk güýçleri ýeriñ aşagyna dykmak başardýar. Şu ýerde nesilbaşymyz Oguz hanyñ adynyñ ökün manysynyñ bardygyny we onuñ oňonynyñ öküzdigini nazarda tutup, oňararçylyk dininiñ Oguz han pygamberiñ Gök Tañry dininden köp düşüňjeleri alypdyr diýmäge esas döredýär.

Dördünji üç müň ýyl Zaratuştranyñ dogulyşy we onuñ dini wagşy edişi bilen başlanýar. Tura Bratarwahş Zaratuştrany öldürýär. Onuñ ölüminden soň Zaratuştranyñ üç ogly dünýä inýär.

On iki müň ýyl geçensoň, ýagşylyk hem ýamanlyk güýçleriñ-ruhlaryñ soňky çaknyşygy bolmaly. Zaratuştranyñ dowamaty erbet güýçleri ýeňýär. Soň baky durmuş başlanýar diýlip "Awesta" kitabynda aýdylýar.

"Awesta" kitabynyñ mifiki keşplere baýdygyny aýtmak gerek. Şeýle keşplere mysal edip, Mitrany görkezmek bolar. Ol ösümlikleriñ hudaýy we şol bir wagtda çopanlaryñ hem esgerleriñ piri hasaplanýar. Ol parahatçylygyñ hem bagtyñ goragynda çykyş edýär. Onuñ edýän ähli hereketi adatdan daşary güýje eýedir.

Kitapda Anahitanyñ keşbi bar bolup, ol mifik hyýaly-ylahy keşpdur. Ol "Asman suwlarynyñ hudaýy, mallaryñ we hasyllylygyñ piri saýylýar".

Şuňa meňzeş keşpleriñ ýene biri Jemşitdir. "Awestada" ol iň bir adalatly, gahryman hökümdar edilip görkezilýär. Ol ýaşaýşy yssydan we sowukdan gorap saklaýar. Jemşit ýer ýüzündäki

ýaşaýyşy üç esse köpeldipdir. Göýä Jemşidiň altyndan jamy bolanmyş, ol şoňa seredende ýurduň içindäki ýagdaýy görüp bilipdir. Ol adalatly hökümdar bolupdyr. Ol Magtymgulynyň döredijiligine-de ornapdyr:

– Seýil edeliň bu jahana,
Jahanda näler görüner.
Isgender, Jemşit saldyran,
Beýik binalar görüner.

"Awesta" dini kitap bolup, ondaky esasy dünýägaraýyş ýokardakydan ybarat. Ýokarda aýdylanlar bu kitabyň baş pikir ýörelgesi bolup, onuň bilen baglanyşykly irili-ownukly wakalary köpdür. Olaryň her biri barada aýratyn durmak özbaşyna işdir. Indi biz "Ruhnama" we türkmen döp-dessurlary bilen bagly söhbetimize dolanalyň.

Taryhy makalalar